

Danilenkov o.fl. gegn Rússlandi

Dómur frá 30. júlí 2009

Mál nr. 67336/01

11. gr. Funda- og félagafrelsi

14. gr. Bann við mismunun

Stéttarfélag. Mismunun á grundvelli aðildar að stéttarfélagi. Jákvæðar skyldur stjórnvalda.

1. Málsatvik

Kærendur eru 32 rússneskir ríkisborgarar, fæddir á árunum 1936-1971 og búsettir í Kalínínggrad í Rússlandi. Kærendur eru allir meðlimir Kalínínggrad-deildar stéttarfélags hafnarverkamanna í Rússlandi (DUR).

Þann 14. október 1997 hófu meðlimir DUR tveggja vikna verkfall í þeim tilgangi að knýja fram hærri laun, betri vinnuaðstæður og heilbrigðis- og líftryggingar. Verkfallinu lauk án þess að nokkur árangur næðist. Að verkfalli loknu voru meðlimir DUR m.a. færðir til í starfi, starfshlutfall þeirra minnkað og var þeim að lokum sagt upp vegna skipulagsbreytinga í fyrirtækinu.

Kærendur höfðuðu fjölda mála á hendur fyrirtækinu og töldu að þeir hefðu orðið fyrir ólögmætri mismunun á grundvelli aðildar sinnar að stéttarfélaginu. Fallist var á kröfur þeirra um greiðslu skaðabóta vegna missis launatekna, en hins vegar var ítrekað vísað frá kröfum kærenda um að þeim hefði verið mismunað á grundvelli félagsaðildar þar sem slíkar kröfur væri einungis hægt að hafa uppi í refsímálum. Hins vegar var um einkamál að ræða og hefðu dómstólar því ekki vald til að skera úr um slíkt álitaefni. Embætti saksóknara hafnaði jafnframt kröfu kærenda um að hefja opinbera rannsókn gegn framkvæmdastjóra fyrirtækisins, þar sem frumathugun máls hefði ekki leitt í ljós beinan ásetning framkvæmdastjórans um að mismuna kærendum vegna félagsaðildar þeirra.

Meðlimir í DUR kvörtuðu til Alþjóðasambands flutningaverkamanna og héraðsþings Kalínínggrad, sem töldu að um mismunun á grundvelli félagsaðildar hefði verið að ræða og kröfðust þess að réttindi kærenda yrðu virt. Þrátt fyrir ítrekaðar niðurstöður dómstóla um að fyrirtækinu bæri að breyta afstöðu sinni til aðildar starfsmanna sinna að DUR fækkaði meðlimum í félaginu úr 290 í 24 á árunum 1999-2001.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærendur héldu því fram að ríkið hefði brotið gegn 11. og 14. gr. sáttmálans með því að láta hjá líða að grípa til aðgerða vegna stefnu vinnuveitanda þeirra sem hefði falið í sér mismunun á grundvelli félagsaðildar og með því að neita að hefja rannsókn á kvörtun þeirra, en slíkt úrræði hefði skort að landslögum.

Niðurstaða

Dómstóllinn tók fram að samkvæmt 1. mgr. 11. gr. væri frelsi til að stofna eða ganga í stéttarfélag til verndar hagsmunum sínum ein tegund félagafrelsis. Kærendur hefðu notið verndar ríkisins, þar sem dómstólar höfðu m.a. mælt fyrir um skyldu vinnuveitanda þeirra til greiðslu skaðabóta vegna missis launatekna. Dómstóllinn liti hins vegar til allra þeirra aðgerða sem ríkið hefði gripið til, að teknu tilliti til mats við þær aðgerðir, þegar komist væri að niðurstöðu um hvort brotið hefði verið gegn félagafrelsi kærenda. Lagði dómstóllinn sérstaka áherslu á að hver starfsmaður eða verkamaður ætti að vera frjálst til að velja hvort hann væri meðlimur í stéttarfélagi eða ekki, án þess að eiga á hættu að sæta viðurlögum í einhverri mynd. Réttindi 11. gr. ættu við um alla menn og í ákvæðinu fælist jafnframt réttur til að vera ekki mismunað þó svo einstaklingur kysi að standa utan stéttarfélags. Aðgerðir ríkisins hefðu því átt að miða að því að koma í veg fyrir mismunun á grundvelli aðildar að stéttarfélagi, en það væri eitt viðurhlutamesta brot á félagafrelsi einstaklinga og gæti haft mikil áhrif á starfsemi og tilvist stéttarfélags.

Jafnframt væri mikilvægt að einstaklingar, sem hefðu orðið fyrir mismunun á grundvelli félagsaðildar ættu kost á að kvarta yfir henni og rétt til þess að höfða mál til heimtu skaðabóta. Af

ákvæðum 11. og 14. gr. sáttmálans væri því leidd sú skylda ríkis að tryggja raunverulega og virka vernd gegn mismunun á grundvelli aðildar að stéttarfélagi.

Dómstóllinn tók fram að hafnarfyrirtækið í Kalínínggrad hefði beitt margvíslegum aðferðum til að hvetja starfsmenn sína til að ganga úr DUR, m.a. með því að lækka laun þeirra og beita þá agaviðurlögum. Með hliðsjón af þeirri staðreynd og niðurstöðum dómstóla og héraðspings Kalínínggrad væri ljóst að neikvæð áhrif aðildar kæranda að DUR væri mismunun á grundvelli félagsaðildar. Í landsrétti væri fortakslaust bann við mismunun eftir því hvort einstaklingar væru félagar í stéttarfélagi eða ekki, en samt sem áður hefðu yfirvöld neitað að rannsaka kvartanir kæranda um mismunun þar sem um einkamál væri að ræða. Þar sem ekki hafði tekist að sýna fram á beinan ásetning háttsettra starfsmanna fyrirtækisins um að mismuna einstaklingum eftir félagsaðild, sem væri skilyrði fyrir rannsókn saksóknara á kvörtun kæranda um mismunun, hefðu kærendur ekki getað krafist þess að refsímál yrði höfðað á hendur þeim. Taldi því dómstóllinn einróma að kærendum hefði ekki verið veitt nægilega virk vernd gegn mismunun á grundvelli aðildar að stéttarfélögum og hefði ríkið gerst brotlegt við 14. gr. sáttmálans, sbr. 11. gr. hans.

Í samræmi við 41. gr. sáttmálans dæmdi dómstóllinn hverjum kæranda 2.500 evrur í skaðabætur.